

ROCZNIK TOMISTYCZNY
12 (2023) 2

700 ROCZNICA KANONIZACJI
ŚW. TOMASZA Z AKWINU

ROCZNIK TOMISTYCZNY

12 (2023) 2

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY

12 (2023) 2

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzusi (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Michał Zembrzusi, Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Janusz Węgrzecki, Antoni B. Stępień, Arkady Rzegocki, Jerzy Nitychoruk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Piotr Jaroszyński, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam

RECENZENCI / REVIEWERS

Janusz Węgrzecki, Antoni B. Stępień, Piotr Roszak, Marek Prokop, Mikołaj Krasnodębski, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Piotr Jaroszyński, Ignacy Dec, Paul J. Cornish, Imelda Chłodna-Błach, Marcin Bukała, Henryk Anzulewicz

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Joanna Pyłat, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzusi (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Małgorzata Biegańska-Bartosiak

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2023

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów POLSKA

www.roczniktomistyczny.pl

e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

Partner Fundacja PZU

FUNDACJA

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o., ul. Raszyńska 13, 05-500 Piaseczno
www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji (Artur Andrzejuk).....	9

Recenzowanie w nauce

Z Antonim B. Stępnem rozmawia Artur Andrzejuk.....	11

Rozprawy i artykuły

Artur Andrzejuk

Dowodzenie istnienia Boga w metafizyce Tomasza z Akwinu. Problem „drogi z przyczynowości sprawczej” (<i>ex causa efficientis</i>).....	19

Tomasz Pawlikowski

Czy św. Tomasz z Akwinu korzystał z <i>De veritate</i> Roberta Grosseteste’a? Punkty styczne w nauczaniu o prawdzie obu myślicieli	33

Michał Zembrzuski

Metafizyka substancji duchowych w <i>Quaestiones de spiritualibus creaturis</i>	55

Henryk Majkrzak

Cuda Jezusa Chrystusa w objaśnieniu św. Tomasza z Akwinu.....	75

Artur Andrzejuk

Antropologia filozoficzna w teologii św. Tomasza z Akwinu.....	87

Magdalena Płotka

Tomasz z Akwinu o gniewie i jego moralnym uzasadnieniu w <i>S. th.</i> I-II, q. 46-48 i II-II, q. 158	103

Izabella Andrzejuk

Problematyka kontemplacji w tekstach Tomasza z Akwinu. Wybrane zagadnienia.....	115

Małgorzata Łuszczczyńska

<i>Ius et lex</i> , czyli rozważania świętego Tomasza z Akwinu nad prawem.....	129

Bartosz Zalewski

Podmiot legitymowany do tworzenia prawa według św. Tomasza z Akwinu. Próba egzegezy <i>Summy teologii</i> I-II, q. 90, a. 3	149

Adam Machowski

Aktualność filozofii politycznej Akwinaty. Ostrzeżenia epistemologiczne z XIII wieku	163

Bartosz Adamski

Gdyby miłość była konieczna. Kilka uwag o konieczności miłości i wolności Boga w dziele stworzenia według św. Tomasza z Akwinu	181

Przemysław Artemiuk

Dlaczego teolog fundamentalny powinien czytać św. Tomasza z Akwinu?.....	191

Jacek Banaś

Św. Tomasz z Akwinu o znaczeniu prawdy i mądrości oraz roli nauczyciela w zdobywaniu wiedzy, czyli co ważnego może wnieść filozof średniowieczny do współczesnej edukacji.....	215

Bożena Listkowska	
Miłość niemożliwa? Analiza ujęć relacji człowiek-zwierzę w filozofii św. Tomasza z Akwinu i tomizmie konsekwentnym Mieczysława Gogacza	227
Martyna Kozakiewicz	
Czy Joseph Ratzinger zajmował się teologią Akwinaty?	247
Dawid Lipski	
Why Human Being is a Composite of a Plurality of Forms? – John Pecham’s Arguments	261
Valentine Aghoghophia Ovie	
Aquinas on the Fullness of the Grace of Mary	271

Edycje i tłumaczenia

Bartłomiej Uzar, Konstanty Milancej, Jan Siwierski	
Matteo Liberatore i jego metafizyka. Wstęp do tłumaczenia	285
Matteo Liberatore	
Metaphysica generalis seu ontologia / Metafizyka ogólna albo ontologia	291

Sprawozdania i recenzje

Dominika Rejewska	
Sprawozdanie. Sympozjum tomistyczne w 700-lecie kanonizacji św. Tomasza z Akwinu	331
Michał Zembrzusi	
Tomizm na XII Polskim Zjeździe Filozoficznym w Łodzi	343
Katarzyna Werkowicz	
Tożsamość lidera i jego etyczna formacja. Recenzja: Piotr Paweł Orłowski, <i>Tożsamość lidera i jego etyczna formacja z perspektywy traktatu św. Tomasza z Akwinu o rządach Bożych (S.Th., I, 103-119)</i>, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2022	347
Artur Andrzejuk	
Wśród ksiązek o Tomaszu z Akwinu. Recenzja: Eleonore Stump, <i>Akwinata</i>, tłum. Piotr Lichacz, Poznań-Warszawa 2022 (oryginał: Eleonore Stump, <i>Aquinas</i>, London and New York 2003).	367
Ewa A. Pichola	
Realizacja zadań edukacyjnych i wychowawczych przez nauczyciela filozofii w szkole średniej. Recenzja książki Agnieszki Gondek <i>Filozofia wychowania. Filozofia jako podstawa wykształcenia ogólnego w szkole średniej</i>, Warszawa 2021, s. 254	387
Nota o Autorach.....	395

Table of Contents

Editorial (Artur Andrzejuk)	9
Peer review in science	
Artur Andrzejuk's Interview with Antoni B. Stępień	11

Dissertations and articles

Artur Andrzejuk Proof for the Existence of God in Metaphysics of Thomas Aquinas. Problem of "the efficient cause" (<i>ex causa efficientis</i>).....	19
Tomasz Pawlikowski Does St. Thomas Aquinas Used Robert Grosseteste's <i>De veritate</i> ? Common Elements in Their Teaching About the Truth.....	33
Michał Zembrzuski The Metaphysics of the Spiritual Substances in <i>Quaestiones de spiritualibus creaturis</i>	55
Henryk Majkrzak Miracoli di Gesu Cristo secondo san Tommaso d'Aquino	75
Artur Andrzejuk Philosophical Anthropology in Theology of St. Thomas Aquinas.....	87
Magdalena Płotka Thomas Aquinas on Anger and its Moral Justification (<i>S. th</i> I-II, q. 46-48 and II-II, q. 158)	103
Izabella Andrzejuk Problem of Contemplation in the Texts of Thomas Aquinas. Chosen Aspects	115
Małgorzata Łuszczzyńska <i>Ius et lex</i> , or the Thoughts of Saint Thomas Aquinas on Law.....	129
Bartosz Zalewski A Legislator According to St. Thomas Aquinas. An Attempt at Exegesis of <i>Summa theologiae</i> I-II, q. 90, a.3	149
Adam Machowski The actuality of Aquinas' Political Philosophy. Epistemological Warnings from the Thirteenth Century	163
Bartosz Adamski If Love was Necessary. A Few Words on the Necessity of Love and the Freedom of God in the Act of Creation in St. Thomas Aquinas	181
Przemysław Artemiuk Why a fundamental Theologian Should Read St. Thomas Aquinas?.....	191
Jacek Banas St. Thomas Aquinas on the Importance of Truth and Wisdom and the Role of a Teacher in Acquiring Knowledge, or what the Medieval Philosopher Can Bring to Modern Education.....	215

Bożena Listkowska	
Impossible love? Analysis of the Human-Animal Relationship in the Philosophy of St. Thomas Aquinas and Consequential Thomism of Mieczysław Gogacz	227
Martyna Kozakiewicz	
Was Joseph Ratzinger Involved in the Study of Aquinas' Theology?.....	247
Dawid Lipski	
Why Human Being is a Composite of a Plurality of Forms? – John Pecham's Arguments.....	261
Valentine Aghoghophia Ovie	
Aquinas on the Fullness of the Grace of Mary.....	271

Editions and Translations

Bartłomiej Uzar, Konstanty Milancej, Jan Siwierski	
Matteo Liberatore and his metaphysics. Introduction to translation	285
Matteo Liberatore	
Metaphysica generalis seu ontologia / General Metaphysics or Ontology.....	291

Reports and Reviews

Dominika Rejewska	
Report. Thomistic Symposium on the 700th Anniversary of the Canonization of St. Thomas Aquinas	331
Michał Zembruski	
Thomism at the 12th Polish Philosophical Congress in Łódź	343
Katarzyna Werkowicz	
Leader's Identity and Ethical Formation. Review: Piotr Paweł Orłowski, <i>Tożsamość lidera i jego etyczna formacja z perspektywy traktatu św. Tomasza z Akwinu o rządach Bożych (S.Th., I, 103-119)</i> , Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2022	347
Artur Andrzejuk	
Among the Books On Thomas Aquinas. Review: Eleonore Stump, <i>Akwinata</i> , transl. Piotr Lichacz, Poznań-Warszawa 2022 (oryginal: Eleonore Stump, <i>Aquinas</i> , London and New York 2003).....	367
Ewa A. Pichola	
Implementation of Educational and Pedagogical Tasks by a Philosophy Teacher in High School. The Review of the Book by Agnieszka Gondek <i>Filozofia wychowania. Filozofia jako podstawa wykształcenia ogólnego w szkole średniej</i> , Warszawa 2021, s. 254	387
Note about authors.....	395

Tomizm na XII Polskim Zjeździe Filozoficznym w Łodzi (11-16 września 2023)

W dniach 11-16 września 2023 roku na Uniwersytecie Łódzkim odbył się XII Polski Zjazd Filozoficzny. Wydarzenie to było organizowane przez Polskie Towarzystwo Filozoficzne, Komitet Nauk Filozoficznych PAN oraz Instytut Filozofii Uniwersytetu Łódzkiego. Tegoroczny zjazd odbywał się z okazji 100. rocznicy I Polskiego Zjazdu Filozoficznego zorganizowanego w 1923 roku na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W trakcie zjazdu odbywały się debaty, panele dyskusyjne, wykłady plenarne, sympozja oraz obrady w 23 sekcjach tematycznych.

Myśl Tomaszowa była prezentowana przez nieliczną grupę spośród pre-

legentów, a nawet mniej liczną niż na poprzednim zjeździe, który odbył się w 2019 roku na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Tomaszowi z Akwinu były poświęcone zaledwie cztery referaty¹, choć środowisko tomistyczne miało swoich licznych reprezentantów.

Prelegentem, który cały swój referat poświęcił myśli tomistycznej, był Artur Andrzejuk. Jego wystąpienie: *Antropologia filozoficzna w teologii św. Tomasza z Akwinu* zostało wygłoszone w Sekcji Antropologii Filozoficznej. Zwrócił on uwagę, że Tomasz z Akwinu, który uchodzi po dzisiejsze czasy za najważniejszego teologa katolickiego, około połowy swego głównego dzieła teolo-

¹ W opracowaniu sprawozdania korzystano z abstraktów umieszczonych na stronie organizatorów zjazdu: www.zjazdfilozoficzny.uni.lodz.pl/.

gicznego, *Summa theologiae*, poświęcił problematyce antropologicznej. Przy czym w zdecydowanej większości jest to antropologia filozoficzna. Profesor Andrzejuk w swoim referacie prześledził główne tematy antropologiczne (struktura bytu, władze, działanie człowieka) w wymienionym dziele i ich miejsce w strukturze teologii, co pozwoliło na sformułowanie ogólnych wniosków co do charakteru teologii tomistycznej.

Trzy kolejne referaty wprost poświęcone Akwinacie zostały wygłoszone w Sekcji Historii Filozofii Przednowożytnej Europejskiej i Bizantyjskiej. Pierwszy z nich *Rozumowania w egzegezie biblijnej: od Stefana Langtona do Tomasza z Akwinu* zaprezentował Marcin Trepczyński. W swoim wystąpieniu pokazał, w jaki sposób rozumowania funkcjonują w wybranych komentarzach biblijnych najważniejszych teologów końca XII wieku oraz w XIII wieku: Stefana Langtona, Roberta Grosseteste'a, Alberta Wielkiego, Bonawentury i Tomasza z Akwinu. Marcin Trepczyński starał się udowodnić, że prezentowali oni analityczne podejście w egzegezie biblijnej. Dokonując egzemplifikacji poszczególnych komentarzy, pokazał wyniki ich analizy logicznej, charakterystykę, kontekst oraz rolę, jaką odgrywają w danym komentarzu. Prelegent w swoim wystąpieniu przedstawił argumenty za hipotezą, że obecność tych rozumowań istotnie wpływa na charakter egzegezy biblijnej poszczególnych autorów, że jednocześnie w jej ramach uprawiają teologię rozumianą jako nauka.

Kolejny referat zatytułowany *Semantyka teologiczna imion Bożych: predyka-*

cja czy partycypacja. Problem imion Boga w „In librum Beati Dionysii De Divinis Nominibus Expositio” Tomasza z Akwinu przedstawił Andrzej Stefańczyk. Traktat Pseudo-Dionizego Areopagity *O imionach boskich* podejmuje, zdaniem Akwinaty, temat możliwości poznania atrybutów jedyne Boga. Przedmiotem tekstu Dionizego w sposób szczególny jest to, w jaki sposób nasze pojęcia i język mogą cokolwiek orzekać o Bogu. Zdaniem prelegenta ta możliwość aproksymacji naszych pojęć i języka do rzeczywistości boskiej wywodzi się – jak sądził właśnie Pseudo-Dionizy – z podobieństw, które wypływają z doskonałego źródła i w nim uczestniczą, tj. z Boga. Słowa wyrażają, nawet jeśli w bardzo ograniczony i niedoskonały sposób, to, co wiemy o boskiej rzeczywistości. Dla Pseudo-Dionizego te słowa i sposoby, w jakich zostaje wyrażona boska rzeczywistość, nie są tylko kwestią języka teologicznego, ale teologicznej epistemologii i metafizyki. Andrzej Stefańczyk w swoim referacie pokazywał, w jaki sposób niektóre słowa odnoszące się do Boga mają specyficzne znaczenie i w charakterystyczny sposób „znaczenia tego, co znaczą”. Jego zdaniem doktryna Akwinaty o imionach boskich jest czymś, co można nazwać semantyką teologiczną a teoria analogii nie była jedynym kluczem do problemu imion Bożych, który podjął, komentując Pseudo-Dionizego Areopagitę.

Ostatni z referatów w tej sekcji poświęcony wprost Tomaszowi: *Bertranda Russella krytyka Tomasza z Akwinu* wygłosił Wacław Janikowski. Wskazał on, że Bertrand Russell, w swoich *Dziejach zachodniej filozofii*, omawiając

koncepcje św. Tomasza z Akwinu, największego autorytetu Kościoła katolickiego w dziedzinie filozofii, sygnalizował słabość metodologii, sprzeczności, arbitralność i często abstrakcyjne niejasności. Prelegent uznał, że Russell, będąc znakomitym logikiem, nie mógł nie zauważyć słabych punktów systemu Akwinaty. Przedstawiając jego stylistykę, sposób myślenia i poszczególne twierdzenia nie szczędził jednak sarkazmu. W swoim wystąpieniu Janikowski omówił niektóre wątki krytyki filozofii Tomasza dokonanej przez Russella. Należały do nich między innymi: 1) zarzut dogmatycznego uprawiania filozofii; 2) polemikę z koncepcją duszy Tomasza; 3) podważenie „dowodów” na istnienie Boga; 4) analizę pojęcia Boga jako *ipsum esse*; 5) ocenę roli św. Tomasza i tomizmu w dziejach filozofii.

Na Polskim Zjeździe Filozoficznym swoje referaty wygłosili także przedstawiciele Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. I choć w swoich wystąpieniach nie prezentowali wprost myśli tomistycznej, to jednak nawiązywali do niej, odnosili się do głównych założeń czy metody Tomasza z Akwinu. Reprezentacja Naukowego Towarzystwa Tomistycznego, głosząca swoje referaty na XI Polskim Zjeździe Filozoficznym, była imponująca, gdyż łącznie wystąpiło 15 członków naszego stowarzyszenia. Wśród reprezentantów naszego środowiska można wymienić następujących prelegentów, którzy wygłosili referaty w Sekcji Antropologii Filozoficznej: Michał Zembrzuski wygłosił referat *Hierarchiczne uporządkowanie elementów strukturalnych i funkcjonalnych w człowieku*; Izabella Andrzejuk wygłosiła

referat *Zagadnienie wychowania w antropologii Konstantego Michalskiego*; Natalia Herold wygłosiła referat: *Osoba – podmiot czy wytwór prawa?*; Krzysztof Wojcieszek przedstawił wystąpienie: *Identyfikacja statusu bytowego osoby ludzkiej a współczesne dylematy bioetyczne*; Tomasz Pawlikowski wygłosił referat *Człowiek i księgozbiór. Próba ujęcia zagadnienia z punktu widzenia antropologii filozoficznej*; Ewa Agnieszka Pichola zaprezentował referat *„Homo affectivus” jako antropologiczna konsekwencja koncepcji serca i koncepcji uczuć w filozofii Dietricha von Hildebranda*; Julia Rejewska wystąpiła z referatem *Filozoficzne rozumienie autentyczności człowieka w kontekście sporu o nowoczesność*.

Przedstawiciele Naukowego Towarzystwa Tomistycznego występowali także w innych sekcjach Zjazdu. I tak w Sekcji Dydaktyki Etyki i Filozofii wystąpił Krzysztof Wojcieszek wraz Dawidem Lipskim i referatem *Zawartość i recepcja podręcznika do historii filozofii dla studentów penitencjarystyki „Po co ta filozofia?” na tle systemu kształcenia przedmiotów filozoficznych w uczelni wyższej*; Ewa Agnieszka Pichola wygłosiła referat *Filozofia i etyka w liceum ogólnokształcącym, refleksja na podstawie zajęć prowadzonych w placówce o profilu terapeutycznym*; Agnieszka Gondek zaprezentowała temat *Edukacja filozoficzna jako sposób na kryzys w polskiej szkole średniej. Propozycja związana z koncepcją wykształcenia ogólnego*. W Sekcji Ontologii i Metafizyki wystąpienie zatytułowane *Spór o udział analogii w dowodzeniu istnienia Boga i określeniu jego natury* przedstawił ks. Kazimierz Gryzenia. W Sekcji Logiki wystąpienie zatytuło-

wane *Józefa Marii Bocheńskiego formalizacja argumentacji za odrzuceniem doktryny o jednoznaczności bytu* przedstawił ks. Marek Porwolik. Natomiast bp. Jacek Grzybowski w Sekcji Filozofii Społecznej i Polityki przedstawił referat *Polityczno-społeczne znaczenie filozofii na uniwersytecie wobec wyzwań bioetyki i technologii cyfrowych*.

Warto jeszcze wspomnieć o referacie Bożeny Listkowskiej, która wystąpiła z tematem *Etyka komunikacji w miłości. Studium przypadku bohaterów „Ciemnej nocy miłości” M. Gogacza* w Sekcji Etyki Stosowanej. W swoim wystąpieniu

starła się pokazać, jak ważnym jest w życiu problem nieodwzajemnionej miłości, starała się pokazać, czy możliwe jest, opierając się na etyce chronienia osób, uniknięcie takiej sytuacji bądź zaradzenie jej, gdy już zaistniała. Był to jedyny referat w trakcie całego zjazdu poświęcony profesorowi Mieczysławowi Gogaczowi. Pierwsza rocznica jego śmierci przypadała właśnie w trakcie tej dużej konferencji. Jemu zresztą swoje wystąpienie dedykował Artur Andrzejuk, wspominając jego osiągnięcia i znaczenie w filozofii w Polsce.

Nota o Autorach

Bartosz Adamski – ks. mgr, absolwent Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Toruńskiej. Studia filozoficzno-teologiczne ukończył na Wydziale Teologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, uzyskując tytuł zawodowy magistra teologii na podstawie pracy pt. „*In libertatem vocati*” (Ga 5, 13). *Wolność w Chrystusie w świetle piątego rozdziału „Super Epistolam S. Pauli Apostoli ad Galatas lectura” św. Tomasza z Akwinu*. Za pracę tę otrzymał Nagrodę im. prof. Mieczysława Gogacza (laureat X edycji). Obecnie pełni funkcję prefekta roku propedeutycznego w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Toruńskiej.

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii. Przewodniczący Naukowego Towarzystwa Tomistycznego, redaktor naczelny Rocznika Tomistycznego. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się filozofią bytu, antropologią filozoficzną i etyką. Jest uczniem (i następcą na Katedrze) Profesora Mieczysława Gogacza.
Nr ORCID: 0000-0002-7926-4070

Izabella Andrzejuk – dr, wykładowca filozofii w Akademii Białskiej im. Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego, Polskiego Towarzystwa Pedagogiki Filozoficznej oraz redakcji „Rocznika Tomistycznego”. Jest autorką ponad osiemdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół historii filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska), etyki, klasycznej teorii człowieka, filozoficznych podstaw mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007), (wspólnie z Arturem Andrzejukiem) *Tomasz z Akwinu jako etyk* (Warszawa 2021) oraz *Od etyki Arystotelesa do filozofii moralnej Tomasza z Akwinu*, (Warszawa 2021).
Nr ORCID: 0000-0002-4961-2580

Przemysław Artemiuk – ks. prof. ucz., dr hab., teolog fundamentalny, adiunkt na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży oraz przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Ostatnio opublikował monografię *Kim jest papież w Kościele? Szkice z teologii prymatu* (Płock 2022), a także zredagował tomy studiów *Odcienie polskiego katolicyzmu* (Płock 2022) oraz *Hermeneutyka i apologia. W kręgu myśli teologicznej ks. Henryka Seweryniaka* (Płock 2022).
Nr ORCID: 0000-0001-5337-0329

Jacek Banaś – nauczyciel, etyk; zastępca dyrektora Departamentu Kształcenia Ogólnego i Podstaw Programowych (MEiN).

Magdalena Bejm – magister filologii klasycznej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Od 2020 roku asystent dydaktyczny w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, prowadzi lektorat języka łacińskiego i greki starożytnej. Główne kierunki zainteresowań naukowych: mediewistyka, literatura nowołacińska XVI wieku, edytorstwo. Przygotowuje edycję cap. XXXIX-XL *Victoria Deorum, sive veri herois eductio* S.F. Klonowica wraz z komentarzem edytorskim.

Marcin M. Grabowski – absolwent filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Do jego zainteresowań należą metafizyka tomistyczna, historia filozofii starożytnej i chemia organiczna.
Nr ORCID: 0009-0009-1072-2641

Martyna Kozakiewicz – mgr; doktorantka w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie na kierunku nauk teologicznych.

Dawid Lipski – dr; adiunkt w Instytucie Społecznych Podstaw Penitencjarystyki Akademii Wymiaru Sprawiedliwości. Stypendysta Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego (Liechtenstein), Fundacji Lanckorońskich z Brzezia (Londyn) oraz Deutscher Akademischer Austausch Dienst (Kolonja). Redaktor w czasopiśmie „Pro Fide, Rege et Lege” oraz w „Roczniku Tomistycznym”. Nauczyciel dyplomowany etyki w szkole podstawowej i średniej.
Nr ORCID: 0000-0003-2136-0622

Bożena Listkowska – dr, adiunkt w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Ukończyła studia filologiczne na Wydziale Humanistycznym Akademii Bydgoskiej oraz studia filozoficzne na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Doktorat nauk humanistycznych w zakresie filozofii otrzymała na UKSW w wyniku obrony rozprawy pt. *Lowańskie modyfikacje tomizmu tradycyjnego w pracach ks. Piotra Chojnackiego*; wersja książkowa: *Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego* (Bydgoszcz 2014). Prowadzi badania nad współczesną filozofią polską. Przedmiotami jej zainteresowań są w szczególności filozofia człowieka i metafizyka. Współredaktor serii książek: *Tomizm polski 1879–1918. Słownik filozofów*, *Tomizm polski 1919–1945. Słownik filozofów* i *Tomizm polski 1946–1965. Słownik filozofów*. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego.
Nr ORCID: 0000-0002-6635-5934

Małgorzata Łuszczynska – dr hab., prof. ucz. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, pracownik w Katedrze Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego na Wydziale Prawa i Administracji UMCS. Jest autorem licznych publikacji naukowych z zakresu filozofii prawa oraz historii doktryn polityczno-prawnych. Zainteresowania naukowe oscylują wokół problematyki społecznej nauki Kościoła katolickiego, tomizmu, myśli politycznej i prawnej średniowiecza, normatywizmu i jego krytyki, rozwoju filozofii prawa w okresie dwudziestolecia międzywojennego w Polsce. Członek Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej. Redaktor czasopisma „Annales UMCS sekcja G (Ius)”.
Nr ORCID: 0000-0002-4387-8820

Adam Machowski – ks. dr, wykładowca filozofii i etyki w Akademii Jagiellońskiej w Toruniu. Obronił doktorat z teologii poświęcony moralno-etycznym aspektom *De regno* Tomasza z Akwinu i doktorat z filozofii na Universidad de Navarra zatytułowany *Participatio politica en Tomás de Aquino* będący interpretacją filozofii politycznej Akwinaty zawartej w *Komentarzu do „Polityki”* i w *Sumie teologicznej*. Autor wielu artykułów odnoszących się do doktryny społecznej i politycznej Tomasza z Akwinu. Ostatnio głównym tematem badań są studia komparatystyczne nad sprawnościami moralnymi u Akwinaty i Konfucjusza – książka: *Cnoty społeczne u Konfucjusza i Tomasza z Akwinu. Studium porównawcze nad sprawnościami moralnymi Wschodu i Zachodu*.
Nr ORCID: 0000-0003-0681-0728

Henryk Majkrzak SCJ – doktor habilitowany teologii dogmatycznej, doktor teologii życia wewnętrznego i doktor filozofii człowieka, kierownik Sekcji Filozoficznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego oraz członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego i Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu, miłośnik dzieł i nauczania św. Augustyna, św. Tomasza z Akwinu i innych doktorów Kościoła. Wieloletni wykładowca w Wyższym Seminarium Misyjnym Księży Sercanów w Stadnikach oraz w różnych uczelniach kościelnych Krakowa i okolic, współpracujący z wieloma czasopismami naukowymi, autor ponad 140 publikacji, w tym 18 książek. Swoją działalnością wspiera rodzinę, patriotyzm i pamięć o Żołnierzach Wyklętych, czyli Niezłomnych.

Konstanty J. Milancej – student filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Do jego zainteresowań należą historia scholastycznej filozofii naturalnej i metafizyki.

Nr ORCID: 0009-0000-9575-8217

Valentine Aghoghophia Ovie – ks. mgr, związany z Zakonem św. Augustyna w prowincji nigeryjskiej (urodził się w Lagos w Nigerii). W 2012 roku uzyskał na Uniwersytecie św. Tomasza z Akwinu w Makurdi w stanie Benue licencjat z filozofii, a w 2017 roku na Uniwersytecie św. Augustyna w Jos, w stanie Plateau licencjat z teologii. Pogłębiając swoje naukowe zainteresowania studiował teologię uzyskując w 2022 roku na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie tytuł magistra teologii dogmatycznej. Obecnie kończy swoją rozprawę doktorską z teologii dogmatycznej. Ponadto od sześciu lat pracuje jako wikariusz w Archidiecezji Warszawskiej, zajmując się anglojęzyczną społecznością katolicką. Publikuje artykuły na tematy teologiczne związane z angelologią, kosmogonią, mariologią i epistemologią.

Tomasz Pawlikowski – dr hab., pracownik naukowy w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy – Bibliotece Głównej Województwa Mazowieckiego. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Opublikował kilkadziesiąt tekstów naukowych w formie artykułów, recenzji lub monografii, głównie z zakresu filozofii, z których największe znaczenie ma książka *Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu* (2013). Jest ponadto autorem 127 haseł w Powszechnej Encyklopedii Filozofii i 32 w Encyklopedii Filozofii Polskiej. Podejmuje także tematy związane z historią księgozbiorów.

Nr ORCID: 0000-0003-0618-611X

Ewa Agnieszka Pichola – dr, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Doktorat z filozofii obroniła w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie rozprawy, w której analizowała dorobek Dietricha von Hildebranda z perspektywy obecności wątków modernistycznych w jego pismach. Interesuje się zagadnieniami z pogranicza metafizyki i psychologii, a szczególnie filozoficznymi podstawami koncepcji psychologicznych oraz antropologicznymi aspektami prawdy.
Nr ORCID: 0000-0001-6078-7384

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Pełni funkcję z-cy dyrektora Instytutu Filozofii oraz z-cy przewodniczącego Rady Dyscypliny Filozofia. Jest ponadto z-cą redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego i członkiem Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Zainteresowania naukowe M. Płotki skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książek: *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013), *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI wieku* (Warszawa 2016) oraz *Tomasz z Akwinu o przyjemności*, (Warszawa 2021). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filoso-fiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.
Nr ORCID: 0000-0002-6993-2178

Dominika Rejewska – studentka filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Pracę dyplomową poświęca zagadnieniom ontologii dzieła sztuki u Hansa-Georga Gadamera.

Jan Siwierski – studiuje na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym. Do jego zainteresowań należą metafizyka, logika i filozofia nauki.

Antoni B. Stępień – prof. zw. dr hab., emerytowany profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Głównym przedmiotem jego zainteresowań filozoficznych są trzy dyscypliny: teoria poznania, metafizyka i estetyka. W teorii poznania podejmował: fenomenologiczną analizę deskrypcyjną, dyskusję ze sceptycyzmem oraz obronę możliwości wiedzy koniecznej

dotyczącej świata. Jego teorię poznania określa się mianem fundacjonalistycznej, maksymalistycznej i realistycznej. W metafizyce argumentuje za pochodnością świata od bytu absolutnego, osobowego, nieskończonego, wszechwiedzącego, wszechmocnego i nieskończenie dobrego; za odrębnością substancjalną człowieka w stosunku do innych bytów, w tym za niematerialnością najważniejszych działań umysłu ludzkiego oraz za istnieniem wolnej woli. Tezy te skłaniają go do uznania, że sens życia ludzkiego wykracza poza istnienie w świecie materialnym w takiej formie, w jakiej go teraz znamy. W stosunku do swego stanowiska filozoficznego używa określenia: „tomizm egzystencjalny w niektórych sprawach fenomenologizujący”. W estetyce podlega wpływowi fenomenologii w wydaniu Ingardena, a szczególnie – aksjologii fenomenologicznej. Jest autorem takich prac jak: *Wstęp do filozofii* (5 wydań); *Elementy filozofii*; *Wprowadzenie do metafizyki*; *O metodzie teorii poznania*; *Propedeutyka estetyki* (2 wydania); *Zagadnienie punktu wyjścia w filozofii. Teorie relacji: filozoficzne i logiczne*; *Studia i szkice filozoficzne* (3 tomy).

Bartłomiej Uzar – student Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zainteresowania naukowe oscylują między metafizyką i logiką, zwłaszcza w kontekście scholastycznym, neoscholastycznym i analitycznym. Nr ORCID: 0000-0002-2240-1310

Katarzyna Werkowicz – mgr fizjoterapii i filozofii. Absolwentka studiów licencjackich i magisterskich na Akademii Wychowania Fizycznego oraz na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W jej dorobku, znajdują się prace naukowe z obszaru medycyny i filozofii. Analizowała takie problemy jak: wstyd w relacji lekarz – pacjent oraz antropologia zawarta w polskim Kodeksie Etyki Lekarskiej.

Bartosz Zalewski – dr, adiunkt adiunkt w Katedrze Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pracę doktorską pt. „*Humanitas*” w ustawodawstwie Konstantyna Wielkiego obronił z wyróżnieniem 2020 roku. Jest członkiem Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz Polskiego Towarzystwa Historii Prawa. Jego zainteresowania naukowe dotyczą wpływu chrześcijaństwa na prawo rzymskie w okresie późnoantycznym, rzymskiego prawa karnego i jego

receptji w Europie średniowiecznej oraz wczesnonowożytnej, myśli polityczno-prawnej św. Tomasza z Akwinu.

Nr ORCID: 0000-0001-7508-354X

Michał Zembrzusi – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Pełni funkcję Zastępcy Przewodniczącego Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Jest dyrektorem serii wydawniczej „Biblioteka Rocznika Tomistycznego”. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możnościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*. W 2019 roku wydał monografię pt. *Filozofia intelektu. Tomasa z Akwinu koncepcja intelektu możnościowego i czynnego*. Jest autorem przekładów: *Tomasz z Akwinu, Komentarz do De hebdomadibus Boecjusza*, (Warszawa 2021) oraz *Tomasz z Akwinu, Kwestia o substancjach duchowych*, (Warszawa 2023).

Nr ORCID: 0000-0003-4647-479X